

mgr Joanna Kołak

Tytuł rozprawy doktorskiej: „Środowisko językowe a rozwój słownictwa polsko-angielskich dzieci dwujęzycznych w Wielkiej Brytanii i Irlandii”

Promotor – Prof. dr hab. Ewa Haman

Promotor pomocniczy – dr hab. Zofia Wodniecka-Chlipalska, prof. UJ

Streszczenie

Dwa rodzaje czynników mają wpływ na rozmiar słownika dzieci dwujęzycznych. Pierwszy to czynniki wewnętrzne związane z dzieckiem, takie jak wiek dziecka, wiek pierwszego kontaktu z językiem, zdolność przetwarzania fonologicznego i leksykalnego, czy zdolność myślenia analitycznego (np., Chondrogianni & Marinis, 2011; Paradis, 2011). Drugi rodzaj to czynniki zewnętrzne związane z dzieckiem, takie jak ilość i jakość języka w otoczeniu dziecka oraz używanego przez dziecko, i status społeczno-ekonomiczny rodziny (np., Cattani i in., 2014; Ribot i in., 2018). Kilka badań pokazało, że te dwa rodzaje czynników wspólnie wywierają wpływ na wielkość słownika dzieci dwujęzycznych (Chondrogianni & Marinis, 2011; Hurtado i in., 2014; Paradis, 2011; Pham & Tipton, 2018, Sun i in., 2018). Żadne z nich nie analizowało w sposób podłużny wpływu większej liczby czynników wewnętrznych i zewnętrznych na wielkość słownika dzieci w obu językach.

Głównym celem badania było zbadanie, jak wewnętrzne i zewnętrzne czynniki w ujęciu podłużnym wyjaśniają wielkość słownika polsko-angielskich dzieci dwujęzycznych, z użyciem metod ilościowych. Po drugie, chcieliśmy przeprowadzić szczegółową analizę środowiska językowego tych dzieci, stosując metody jakościowe. Łącząc obie metody, zbadaliśmy, czy analizy jakościowe, dotyczące środowiska językowego dzieci, są w stanie pomóc nam zrozumieć rozwój językowy tej grupy. Uczestnikami badania było 28 polsko-angielskich dzieci dwujęzycznych mieszkających w Wielkiej Brytanii i Irlandii. Ich słownictwo czynne w wieku 24-36 miesięcy było zbadane z użyciem polskiej (Smoczyńska, 2015) i angielskiej (Meints & Fletcher, 2001) wersji MB-CDI. Słownictwo bierne i czynne tych dzieci w wieku 5;6 – 7;6 lat było zbadane przy pomocy Międzyjęzycznych Zadań Leksykalnych (CLTs; Haman, Łuniewska, Pomiechowska, 2015). Informacje związane ze środowiskiem językowym dziecka były zebrane przy pomocy kwestionariuszy, wypełnianych przez rodziców, oraz pogłębionych wywiadów częściowo ustrukturyzowanych z rodzicami. Dane dotyczące umiejętności przetwarzania leksykalnego, fonologicznego, werbalnej i niewerbalnej pamięci roboczej i myślenia analitycznego dzieci były zebrane przy pomocy zadań poznawczych.

Wyniki pokazały, że wielkość słownika dzieci była wyjaśniana zarówno przez czynniki wewnętrzne i zewnętrzne. Jednakże kombinacja czynników przewidujących słownictwo w obu językach zmieniła się na przestrzeni czasu. Wielkość słownika czynnego dzieci w języku polskim w młodszym wieku była wyjaśniona przez wiek,

a w języku angielskim przez to, jak dużo angielskiego używało dziecko. W starszym wieku, wielkość słownika biernego i czynnego w języku polskim było wyjaśniona przez umiejętność przetwarzania fonologicznego i przez to, jak dużo polskiego używało dziecko. Wielkość słownika biernego w języku angielskim była wyjaśniona przez umiejętność przetwarzania fonologicznego, podczas gdy wielkość słownika czynnego w języku angielskim była przewidziana przez umiejętność przetwarzania fonologicznego i leksykalnego.